

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Opatrovníkem z patové situace?

V posledních letech se objevil nový způsob, jak ochránit majetek společnosti při sporech mezi jejími společníky. Soud totiž může dané společnosti do doby vyřešení sporu ustanovit opatrovníka.

Během existence obchodní společnosti může dojít k tomu, že mezi jejími společníky vzniknou rozpory, které negativně ovlivňují rozhodovací procesy ve společnosti. K podobným situacím dochází také, když se dvě osoby soudí o vlastnictví podílu ve společnosti a obě tyto osoby mají snahu ovlivňovat její řízení a složení managementu. Důsledkem toho ale může být, že společníci si vzájemně popírají platnost vzniku členství svých zástupců v orgánech společnosti a zpochybňují platnost jejich jednání. Dochází tedy k tomu, že po určitou dobu nemusí být jasné, kdo je vlastně členem statutárního orgánu a kdo není, a zda právní úkony učiněné těmito osobami jsou platné či nikoliv. Takováto situace potrvá až do doby, kdy je ukončen příslušný spor, což ale může někdy být i několik let. V daném případě hovoříme o tom, že ve společnosti nastává tzv. patová situace, což znamená, že žádná ze stran nemá úplnou kontrolu nad společností, ale vzájemným soupeřením mohou prakticky paralyzovat její činnost. Rizikem dlouhodobé patové situace může být ochromení řídicích procesů a zpochybnění téměř všech interních či obchodně-smluvních dokumentů společnosti. Obchodní partneři mohou z opatrnosti přerušit své obchodní styky s danou společností a do té doby fungující společnost může být prakticky zlikvidována.

Právní řád některé způsoby řešení patové situace v obchodních společnostech zmiňuje výslovně. Dle ustanovení § 194 odst. 2 obchodního zákoníku je například možné, aby v situaci, kdy členům představenstva nebo jednatelům zanikla jejich funkce, a nedošlo ke zvolení nových členů, jmenoval náhradní členy statutárního orgánu soud. Toto řešení má však řadu úskalí, a to především, že návrh může podat pouze osoba, která doloží právním zájem na jmenování členů orgánů soudem. Podle ustálených právních názorů se jedná především o zbývající členy statutárního orgánu dané společnosti a její společníky. Jenže v tom může být problém, protože právě společníci si často vzájemně popírají vlastnictví obchodního podílu či akcií a platnost volby svých zástupců v orgánech společnosti. Omezující může být rovněž období tří měsíců, které musí uběhnout od zániku funkce členů orgánů, aby soud vůbec mohl náhradní členy orgánů jmenovat. Společnosti bez řádného vedení může být způsobena značná škoda i v průběhu těchto tří měsíců. Je rovněž důležité zmínit hrozbu zrušení společnosti a nařízení její likvidace soudem v souladu s ustanovením § 68 odst. 6 obchodního zákoníku, pokud by neobsazení členů orgánů trvalo déle než rok. Nejedná se sice o častý postup, ale účastníci společenstevních sporů by si měli být vědomi těchto potenciálních následků. Jmenování člena statutárního orgánu soudem proto může být způsobem řešení patových situací, ale pouze ve specifických případech.

V uplynulých letech se začal prosazovat nový způsob řešení patové situace, a to právě formou ustanovení opatrovníka společnosti soudem v souladu s ustanovením § 29 občanského zákoníku. Jedná se o institut, který byl tradičně využíván pouze u fyzických osob. K ustanovení opatrovníka docházelo typicky v situaci, kdy nebyl znám pobyt příslušné osoby nebo pokud byla osoba postižena mentální poruchou. Zákon výslovně nevyklučoval, aby byl opatrovník ustanoven i právníckým osobám, pouze se takového postupu nevyužívalo.

Zmíněné ustanovení občanského zákoníku vyjmenovává situace, kdy může soud jmenovat osobě opatrovníka. Jedná se o případy, kdy je to třeba za účelem ochrany veřejného zájmu, nebo k ochraně zájmů této osoby, a to z důvodu jejího neznámého pobytu nebo z jiného vážného důvodu. Teoreticky je možné představit si jmenování opatrovníka obchodní společnosti z obou důvodů, a to jak k ochraně veřejného zájmu, tak i k ochraně zájmů společnosti. Veřejný zájem se nabízí například u dodavatelů energií, kde by přerušeni dodávek mohlo mít katastrofální důsledky pro obyvatelstvo. Prakticky se bude ale uplatňovat spíše ustanovení opatrovníka za účelem ochrany zájmů příslušné společnosti, které v důsledku patové situace hrozí škody, především v oblasti jejího obchodního styku. Veřejně neznámějším případem, v němž došlo ke jmenování opatrovníka obchodní společnosti za účelem ochrany jejích zájmů, je bezesporu kauza společnosti Moravské naftové doly a.s. a její mateřské EUROPGAS a.s. Ustanovení opatrovníka v tomto případě neuniklo pozornosti tisku, protože se jedná o významné společnosti s majetkem v řádu miliard Kč.

V čem vlastně řešení patové situace ve společnosti formou ustanovení opatrovníka spočívá? Nejprve některá ze stran podá soudu návrh na ustanovení opatrovníka příslušné obchodní společnosti, ve kterém soudu doloží, že existují důvody pro takové ustanovení. Je možné, aby soud ustanovil opatrovníka i bez návrhu, ale tato možnost je spíše teoretická a v podobných záležitostech se očekává významnější aktivita stran. Po posouzení podmínek soud opatrovníka ustanoví a vymezí mu rozsah jeho činnosti. Předpokládá se, že soud vybere pro pozici opatrovníka odborníka se zkušenostmi s řízením společností, protože opatrovník - obdobně jako člen statutárního orgánu - nese plnou odpovědnost za řízení obchodní společnosti. Po dobu ustanovení opatrovníka přestává fakticky ve společnosti působit její statutární orgán. Plná odpovědnost za řízení společnosti přechází na opatrovníka, který tím získává mimořádnou pravomoc nad danou společností, ale také s tím související mimořádnou odpovědnost. Činnost opatrovníka přitom podléhá dohledu soudu. Působení opatrovníka ve společnosti by mělo skončit zároveň s finálním rozhodnutím příslušného společenstevního sporu, kdy by opatrovník měl řízení společnosti předat skutečným vlastníkům společnosti. Ustanovení opatrovníka může být poměrně rychlé a efektivní řešení, použitelné zejména u vleklých společenstevních sporů.

Možnost řešení patové situace ve společnosti formou ustanovení opatrovníka však nebyla zpočátku právníkou obcí přijímána jednoznačně. Právní autority v oblasti obchodního práva se v této záležitosti rozdělily na dvě skupiny. Jedna skupina, zastoupená především prof. K. Eliášem, připouštěla ustanovení opatrovníka obchodní společnosti. Druhá skupina, zahrnující prof. I. Pelikánovou a B. Havla, aplikaci tohoto institutu na obchodní společnosti vylučovala. Otázku definitivně vyřešil Ústavní soud, který se k ní vyjádřil ve svém usnesení spis. zn. I. ÚS 2457/07 ze dne 13. března 2008, kde uvedl, že: *„Ústavní soud především zdůrazňuje, že ustanovení opatrovníka právnícké osobě není, samo o sobě, žádným porušením základního práva subjektu, který má majetkový podíl v opatrovanci. Posouzení podmínek pro ustanovení opatrovníka je plně věcí obecného soudu, Ústavní soud by se mohl zabývat jen posouzením, zda bylo vydáno příslušným orgánem a zda nebylo projevem svévole. Z hlediska těchto postulátů došlo k ustanovení JUDr. N. opatrovníkem v souladu s českým právním řádem, nedošlo tak k porušení čl. 2 odst. 2 Listiny.“* Uvedené rozhodnutí Ústavního soudu padlo právě ve sporu týkajícím se společnosti EUROPGAS a.s.

Autoři tohoto článku jsou zastánci názoru, že ustanovení opatrovníka obchodní společnosti je z povahy věci možné, pokud pro takový krok existují důvody, které může relevantně posoudit pouze soud. Jsou přesvědčeni, že v případě potřeby ochrany zájmů obchodní společnosti nebo zájmu veřejného je nutné opatrovníka ustanovit, a poskytnout tak soudní ochranu těmto ohroženým zájmům, byť i proti vůli některého společníka nebo člena orgánu společnosti. Speciální postupy, jež nabízí obchodní zákoník, jsou totiž dle jejich názoru v některých mezních případech neefektivní, resp. z povahy věci nepoužitelné. Jako nesprávný vnímají autoři argument o nepřipustném zásahu do soukromé sféry nebo argument odlišnosti postavení právnícké a fyzické osoby či snad argument v

tom smyslu, že zákon ustanovení opatrovníka právnické osobě výslovně nepředpokládá, a tedy ani neumožňuje.

Návrh nového občanského zákoníku předloženého do Parlamentu ČR již obsahuje výslovnou zmínku, že ustanovení opatrovníka právnickým osobám je možné. Schválení tohoto návrhu zákona je ale zatím v nedohlednu, a proto budeme nuceni po nějakou dobu ještě pracovat s dosavadní právní úpravou. Tato úprava není ideální a vzhledem k absenci podrobnějších ustanovení zákona klade podstatně vyšší nároky na účastníky a soud. Nepochybně ale umožňuje, aby společnost v patové situaci nebyla ponechána napospas několikaletému paralyzujícímu čekání na pravomocné rozhodnutí ve sporu mezi jejími společníky a aby jí byl na tuto dobu ustanoven nezávislý opatrovník zodpovědný soudu.

Mgr. Alexandr Vališ,
advokát

JUDr. Michaela Šerá,
advokát

HÁJEK ZRZAVECKÝ

[HÁJEK ZRZAVECKÝ advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Revoluční 3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 227 629 700

Fax: +420 221 803 384

e-mail: info@hajekzrzavecky.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)

- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Silná koruna: jaké dopady má posilující koruna na české firmy](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)